

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, י"ט סיוון התשפ"ו

חולין ל"ה – האוכל שלישי, והעושה רביעי, והכשר טומאה בשחיטה

שאלות:

1. אפי כהן אכל בטעות תרומה פסולה, האם מותר לו לגעת בתרומה טהורה?

אכילת שלישי של תרומה

- בסוף הדף הקודם ראינו את דברי עולא שמי שאוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, הופך להיות בעצמו שלישי לאיסור אכילת תרומה, בדף שלנו רבי יונתן אמר בשם רבי: שאדם שאוכל מאכל שהוא שלישי של תרומה עצמה – אסור לו לאכול תרומה, אבל מותר לו לגעת בתרומה (כי הוא רק בדרגת שלישי, והוא לא מטמא את התרומה בנגיעה).
- הגמרא מסבירה למה צריך להשמיע גם את הדין של עולא וגם את הדין של רבי יונתן בשם רבי:
 - כי אם היינו שומעים רק את הדין של עולא, היינו חושבים שבתרומה עצמה החמורה, האדם נטמא ברמה שאסור לו אפילו לגעת בתרומה. לכן צריך את דברי רבי יונתן שמותר לו לגעת.
 - ואם היינו שומעים רק את הדין של רבי יונתן, היינו חושבים שרק בתרומה עצמה יש לפסול את הגוף של האוכל אותה, אבל בחולין שנעשו על טהרת תרומה, אולי מותר לו אפילו לאכול ממש תרומה.

2. ראובן הקדיש יין של תרומה, לנסכים למקדש, זה אפשרי?

דרגת רביעי בקודש

- רב יצחק בר שמואל בר מרתא אמר לפני רב נחמן: שאדם שאוכל מאכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש – הוא טהור ולא נפסל מלאכול קודש. הסיבה היא שאין עשיית רביעי בקודש אלא על ידי שלישי של "קודש מקודש" (דבר שהוקדש בקדושת הגוף, כמו בשר קרבן, רק בזה רבנן תיקנו מעלה רביעית), אבל לא בחולין שנשמרו בטהרת הקודש.
- רמי בר חמא מקשה עליו מדברי רבי יהושע: שאמר שאדם שאוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נעשה שני לקודש, והרי המאכל הזה הוא לא "קודש מקודש"? אז הוא לא יכול לפסול את האדם מהקודש ובטח לא לעשות אותו שני, שזה יותר חמור מלפסול זה אפילו מטמא.
- רב יצחק מתרץ: "הנח לתרומה, שטהרתה טומאה היא אצל הקודש", שמירה של תרומה לא נחשבת שמירה לקודש, ומתייחסים לשלישי של תרומה כאילו הוא שני אצל הקודש.
 - רבא מקשה הרי הכלל "טהרת תרומה היא טומאה לקודש" נאמר רק לגבי בגדים ומדרסות (שטומאתם מצויה וחוששים שמא ישבה עליהם אשתו נדה), אבל לא לגבי פירות וירקות. הגמרא מתרצת שרב יצחק סובר שהכלל הזה נאמר גם לגבי פירות.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- **רבי ירמיה מדיפתי** מקשה ממשנה במסכת חגיגה, איך **רב יצחק** יכול לסבור שגם בפירות טהרת תרומה היא טומאה לקודש?: הרי המשנה אומרת, שעם הארץ נאמן להגיד שהפריש רביעית יין לקודש (לנסכים), כדי שעמי הארץ לא יבנו מקדש לעצמם, ואפילו אם הוא הפריש נסכים בתוך חבית של תרומה, הכהנים מקבלים את זה ממנו, ושותים.
ואם הטהור לתרומה היה נחשב כטמא לקודש, אז התרומה של עם הארץ בחבית הייתה צריכה לטמא את הקודש שבתוכה!
הגמרא מתרצת שזה דין מיוחד של "טומאה בחיבורים" – שמכיוון שהוא נאמן על הקודש, הוא נאמן גם על התרומה שמחוברת אליו באותו כלי.
- **רב הונא בר נתן** מקשה על **רב יצחק** מברייתא שאומרת במפורש שמאכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש, פוסל אוכלי קודש (כלומר, עושה רביעי) וזה לא קודש מקודש!
- הגמרא מתרצת שמדובר במחלוקת תנאים בברייתא אחרת לגבי חולין שנעשו על טהרת הקודש. ויש עוד שתי דעות תנאים נוספות שחולקות על הברייתא של **רב הונא בר נתן**.
 - **תנא קמא** סובר שהם כמו חולין רגילים (ואין בהם שלישי ורביעי).
 - **רבי אלעזר ברבי צדוק** אומר שהם כמו תרומה (יש בהם שלישי, אבל לא רביעי). וזו השיטה של **רב יצחק בר שמואל בר מרתא**.

3. אבשלום נחתך וירד לו דם, האם הדם הזה מכשיר תפוח לקבל טומאה?

הכשר קבלת טומאה בשחיטה

- המשנה אמרה שלדעת **רבי שמעון**, בעלי חיים שלא יצא מהם דם בשעת השחיטה הוכשרו לקבל טומאה על ידי מעשה השחיטה עצמו.
 - **רב אסי** אמר **שרבי שמעון** סובר שדווקא השחיטה היא שמכשירה את הבשר לקבל טומאה, אבל דם השחיטה לא מכשיר את הבשר.
 - הגמרא מנסה להביא ראיות מברייתות שונות:
 - בברייתא הראשונה: **רבי שמעון** אמר **לחכמים** "וכי הדם מכשיר? והלא שחיטה מכשרת!". הגמרא דוחה ואומרת שכוונתו הייתה לומר: וכי רק הדם מכשיר? הרי גם שחיטה מכשרת (אבל הוא מודה שגם דם מכשיר).
 - בברייתא השנייה: **רבי שמעון** אומר ש"דם המת" (דם בהמה שמתה מעצמה) לא מכשיר. הגמרא מנסה לדייק שדם שחיטה כן מכשיר, אבל הגמרא דוחה את הדיוק וּמסבירה שלפי **רבי שמעון** הדיוק הוא שרק "דם חללים" (דם בהמה הרוגה) מכשיר, ודם שחיטה באמת לא מכשיר.
- הגמרא שואלת למה הברייתא לא השמיעה לנו שאפילו דם שחיטה שהוקש למים בפסוק 'על הארץ תשפכנו כמים', לא מכשיר וממילא קל וחומר שדם המת לא מכשיר, והגמרא מתרצת שהיה צריך להשמיע חידוש שדם המת לא מכשיר, כדי שלא נחשוב שהוא דומה לדם חללים (לפי הסברא מה לי אם נהרגה הבהמה על ידי אדם או מתה בידי שמים?).

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- בבבביתא השלישית: **רבי שמעון** אומר ש"דם מגפתו" (דם פצע של בהמה) לא מכשיר. שוב הגמרא **מבררת** למה הוא לא השמיע לנו שדם שחיטה לא מכשיר וכל שכן דם מגפתו, והגמרא **מתרצת** שהיה צריך להשמיע שדם פצע לא מכשיר, כדי שלא נחשוב שהוא כמו דם חללים (לפי הסברא: מה לי אם נהרגה כולה או נפצעה בחלקה).
- הגמרא **מקשה**: אם הסיבה שדם חללים מכשיר לפי **רבי שמעון** היא, כי כתוב בפסוק: "וְדָם חָלָלִים יִשְׁתָּה" – התורה קראה לו משקה. הרי גם על דם שחיטה כתוב "עַל-הָאָרֶץ תִּשְׁפֹּכֶנּוּ כַמַּיִם", ואם הוא הושווה למים הוא צריך להכשיר!
הגמרא **מתרצת** שהפסוק הזה לא בא ללמד על הכשר טומאה, אלא בא להתיר את השימוש וההנאה מהדם של "פסולי המוקדשים" (קרבנות שנפדו מחמת מום) כמו שמותר ליהנות ממים. כי היה מקום לחשוב שכמו שהם עדיין אסורים בגיזה ועבודה, נדרש לקבור את הדם שלהם, לכן הפסוק מתיר להשתמש ולהנות מהדם.
- **תנא דבי רבי ישמעאל** בתחילת הדף הבא דורש מהפסוק "וְדָם חָלָלִים יִשְׁתָּה": שדם חללים מכשיר, פרט ל"דם קילוח" (זה הדם שיוצא בהתחלה, לפני שיוצא דם הנפש) דם הקילוח לא נחשב כמשקה ולא מכשיר זרעים לקבל טומאה.